

Fytosanitaire inspectie op basis van risico-analyse

Henk Riphagen

Projectleider Slim Fruit, h.j.riphagen@minlnv.nl

De Plantenziektkundige Dienst (PD) heeft vorig jaar een nieuw controlemodel geïntroduceerd bij de fyto-sanitaire inspectie van snijbloemen op Schiphol, namelijk de steekproefsgewijze keuring op basis van risico-analyse, beter bekend onder de naam 'reduced checks'. In dit artikel wil ik stilstaan bij de achtergronden van dit nieuwe inspectiemodel en wil ik tevens vooruitkijken naar een bredere toepassing hiervan bij de invoer van groenten en fruit in de havens. Het ministerie van LNV is in oktober vorig jaar een project gestart met de titel 'Slim Fruit' dat dit moet onderzoeken. Achtereenvolgens komen in dit artikel aan de orde de beleidsmatige achtergrond van 'reduced checks', de uitwerking op Schiphol en de plannen ten aanzien van groenten en fruit.

Waarom 'reduced checks' voor snijbloemen?

Tot april 2003 was de invoer van de meeste soorten snijbloemen en bepaalde bladgroenten fyto-sanitair niet-inspectieplichtig. De beleidsmakers van de Europese Commissie vonden het niet nodig om de binnenkomende zendingen systematisch te onderzoeken op de aanwezigheid van quarantaine-organismen zodat volstaan kon worden met een steekproefsgewijze controle. Toen in de tweede helft van de jaren negentig diverse quarantaineorganismen werden gevonden op snijbloemen en bladgroenten, ontstond binnen de EU een discussie over het al dan niet inspectieplichtig maken van deze producten. Deze discussie werd aangewakkerd door een aantal uitbraken van quarantaineorganismen in het Verenigd Koninkrijk die terug te voeren waren op geïmporteerde producten. In het permanent fyto-sanitair comité (PFC) is lang gediscussieerd over de noodzaak om snijbloemen en bladgroenten onder de inspectieplicht

te brengen. Nederland is met Schiphol en de bloemenveiling in Aalsmeer verreweg de grootste importeur van snijbloemen uit 3e landen in de Europese Unie. De PD voorzag grote problemen bij de introductie van een algemene inspectieplicht voor alle ingevoerde snijbloemen omdat dit ingrijpende gevolgen zou hebben voor het logistieke proces van de handel en een enorme uitbreiding van het aantal inspecteurs nodig zou maken. Bovendien vond de PD dat, gezien het geringe aantal vondsten van quarantaineorganismen in bijvoorbeeld rozen, de EU het risico overdreef en dat een 100% inspectie buiten proportie was. Daarom heeft Nederland in het PFC voorgesteld om de invoer van snijbloemen in beginsel steekproefsgewijs te inspecteren waarbij de grootte van de steekproef wordt bepaald door het risico van het product. De Europese Commissie heeft deze benadering van de nieuwe snijbloemeninspectie aanvaard en heeft Nederland uitgenodigd om een voorzet te doen voor een EU-discussie over een geharmoniseerde aanpak van 'reduced checks'.

De uitwerking van 'reduced checks'

In het model van 'reduced checks' wordt gekeken naar alle combinaties van producten en oorsprongslanden, bijvoorbeeld rozen uit Kenia. Voor elke product/landcombinatie wordt nagegaan hoeveel intercepties er zijn geweest in de afgelopen periode. Zijn er geen historische gegevens voorhanden, dan moeten tenminste honderd zendingen geïnspecteerd worden om een goed oordeel te kunnen geven over het risico. Ook wordt rekening gehouden met het aantal keuringen, het aantal intercepties en met de mobiliteit van de gevonden organismen. Al deze gegevens worden in een berekeningsformule gestopt waaruit een inspectiepercentage rolt. Dit percentage kan variëren van 5% tot 100%. Het inspectiepercentage per product/landcombinatie wordt periodiek bekeken en waar nodig bijgesteld. Zo ontstaat een groot scala aan product/landcombinaties met elk een eigen risicoprofiel en een bijbehorend inspectiepercentage.

Een belangrijke vraag bij een steekproefsgewijze controle is natuurlijk: hoe trek je de steekproef? In de bloemenhandel gaat het om een zeer groot aantal zendingen dat logistiek in korte tijd wordt afgehandeld. Om de verwerking van de goederenstromen te bespoedigen is gekozen voor de ontwikkeling van een ICT-systeem met de naam Cliënt. Het is in feite een systeem van elektronische vooraanmelding van de invoer door de importeur waarbij de ge-

gevens over de lading bloemen al bij de PD bekend zijn voordat het vliegtuig op Schiphol landt. Het gaat dan om gegevens als het soort bloemen, de ladinggegevens, de aankomsttijd van het vliegtuig, de gewenste tijd en plaats van een eventuele inspectie. Het ICT-systeem verricht een loting van de zendingen voor inspectie, de andere zendingen worden vrijgegeven en kunnen dus bij de douane worden aangegeven voor invoer. De importeur weet onmiddellijk waar hij aan toe is, want hij krijgt elektronisch bericht of zijn bloemen wel of niet fysiek geïnspecteerd zullen worden. Wel vindt er altijd een documentcontrole plaats, dat wil zeggen een controle van het fyto-sanitair certificaat door de PD als er ook fysiek wordt geïnspecteerd of door de douane als er geen fysieke inspectie plaatsvindt.

Het 'reduced checks' - model voor de invoer van snijbloemen werkt sinds 1 april 2003. Ondanks enkele kinderziekten werkt het stelsel naar tevredenheid van PD en bedrijfsleven. Wel is er een stevige discussie gevoerd over de tarieven die de PD voor deze inspecties in rekening brengt. Het zogenaamde stelentarief - dit is een bedrag per tienduizend ingevoerde stelen - is in overleg met het bedrijfsleven na enkele maanden naar beneden bijgesteld.

'Reduced checks' in groenten en fruit: het project Slim Fruit

De invoer van groenten en fruit in de havens van Rotterdam en Vlissingen lijkt op de bloemenimport op Schiphol. Ook hier is Nederland het belangrijkste invoerland in de Europese Unie met een groot aantal partijen en een sterk ontwikkelde logistiek. In tegenstelling tot de

bloemen, waar de inspectieplicht van recente datum is, worden in de havens alle partijen groenten en fruit al jarenlang systematisch geïnspecteerd op quarantaine-organismen. Het risico van de insleep van dit soort organisme in de Europese Unie wordt als vrij laag beoordeeld, omdat het gaat om eindproducten die rechtstreeks in het consumptiekanaal terechtkomen.

Het project 'Slim Fruit' beoogt te onderzoeken in hoeverre een inspectie op basis van risico-analyse uitvoerbaar is voor groenten en fruit. Het project is echter breder, want het gaat ook over het vereenvoudigen van de kwaliteitscontroles voor groenten en fruit. Deze categorie producten valt meestal zowel onder de fyto-sanitaire regels als onder de kwaliteitsnormen van de Europese Unie. Dit betekent dat er naast een inspectie op de aanwezigheid van quarantaine-organismen ook een keuring plaatsvindt van de uiterlijke kenmerken van het product, de minimummaat, de kleur en de aanduiding op de verpakking. Beide keuringen worden tegelijkertijd uitgevoerd.

Kwaliteit is geen kerntaak meer van de overheid, maar is een zaak die tussen de marktpartijen moet worden afgesproken en gehandhaafd. Dit betekent dat het - bedrijfsleven zelf verantwoordelijk is voor kwaliteit van groenten en fruit en dat de overheid slechts toezicht houdt op de kwaliteits-systemen die de bedrijven zelf hanteren. In dit toezicht op toezicht-model is dus sprake van een beperkte rol van de overheid. Bij fyto-sanitaire controles ligt dit anders: het binnenbrengen van een quarantaineorganisme door een handelaar dupeert niet die handelaar zelf maar wel de producenten binnen de Europese Unie (bijvoorbeeld de invoer van sinaasappelen met 'black spot'). Om deze laatste te beschermen tegen de introduc-

tie van een quarantaineorganisme door importstromen blijft een inspectie aan de buitengrens noodzakelijk.

Thans wordt in het Brusselse PFC een intensieve discussie gevoerd over de harmonisatie van de methodiek van 'reduced checks'. Het gaat daarbij zowel om de risicoformule als om de voorwaarden waaronder 'reduced checks' mogelijk zijn. Nederland heeft de ervaringen die zijn opgedaan met de snijbloemen door middel van een werkdocument in de discussie ingebracht. Belangrijke vragen zijn welke producten wel en welke producten niet onder dit inspectieregime terecht komen. Het is duidelijk dat daarbij, behalve wetenschappelijke feiten en interpretatiegegevens, ook een politieke factor een rol speelt. Producten die zeer gevoelig zijn voor bepaalde lid staten (bijvoorbeeld citrus voor Spanje) zullen niet gauw voor 'reduced checks' in aanmerking komen.

Het project Slim Fruit moet in de loop van dit jaar resulteren in een nieuw inspectiemodel voor groenten en fruit. Voor het zover is, zullen de ontwikkelde concepten door middel van enkele pilots in de praktijk worden getest. De uitwerking van de pilots zal in nauw overleg met het betrokken bedrijfsleven plaatsvinden.

Tot slot

Het toepassen van risico-analyses bij het opsporen van quarantaine-organismen bij de invoer van snijbloemen en groenten en fruit is een ontwikkeling waarbij de inspectie-inspanning vooral wordt gericht op invoerstromen met hoge fyto-sanitaire risico's. Dit leidt tot een meer efficiënte inzet van de PD-inspecteurs en uiteindelijk tot een betere fyto-sanitaire bescherming van de buitengrens van de Europese Unie.